

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

ПрАТ «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія
управління персоналом»

К.В. Муравйов

«26» червня 2025 р.

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»**

Портной Євген Володимирович

**за темою: «Формування організаційно–економічного механізму інноваційної
діяльності аграрних підприємств»**

ВИТЯГ

**із протоколу № 11 засідання фахового семінару кафедри управління бізнесом
Міжрегіональної Академії управління персоналом
від 17 червня 2025 року**

Присутні:

члени кафедри управління бізнесом: Братусь Ганна Анатоліївна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри; Козлова Алла Іванівна, кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, заступник завідувача кафедри економіки та управління бізнесом; Бойченко Еліна Борисівна, доктор економічних наук, професор; Каменєва Наталія Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент; Філіппов Михайло Іванович, кандидат економічних наук, професор; Даневич Микола Володимирович, кандидат економічних наук, доцент; Пилипченко Олег Олександрович кандидат економічних наук, доцент; Мазур Юлія Володимирівна кандидат економічних наук, доцент, декан ННІУЕБ; Мазнева Марина Вікторівна кандидат економічних наук доцент

запрошені: Гончаренко Михайло Федорович доктор економічних наук, професор, віце президент МАУП; Каліна Ірина Іванівна доктор економічних наук, професор, заступник директора ННІУЕБ; Дацій Олександр Іванович, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки бізнесу; Романова Лідія Василівна доктор економічних наук, професор, професор кафедри маркетингу; Дмитренко Геннадій Анатолійович доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки бізнесу; Червінська Любов Петрівна доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки бізнесу; Кришталь Галина Олександрівна доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи; Коваль Микола Іванович

кандидат економічних наук, професор, старший науковий співробітник; Скиба Ганна Іванівна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської та страхової справи; Ганжуренко Ірина Валеріївна доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки бізнесу; Карбовська Любов Олександрівна кандидат економічних наук, доцент, заступник завідувача кафедри маркетингу; Цімошинська Оксана Валентинівна кандидат економічних наук, доцент, заступник завідувача кафедри кафедри фінансів, банківської та страхової справи.

Присутні на засіданні 21 особа, із яких 10 докторів економічних наук і 11 кандидатів економічних наук.

Порядок денний:

1. Обговорення дисертаційної роботи Портного Євгена Володимировича на тему: «Формування організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств», поданої для попередньої експертизи на предмет її рекомендації до захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Дисертація виконана в ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом».

Науковий керівник – д.політ.н. Куташев Ігор Вікторович, доцент, професор кафедри філософії та суспільних дисциплін навчально–наукового інституту психології та соціальних наук Міжрегіональної Академії управління персоналом

СЛУХАЛИ:

Доповідь Портного Євгена Володимировича за темою: «Формування організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка». Тема затверджена Вченою Радою Міжрегіональною Академією управління персоналом 26.02.2025 р. (протокол № 2).

Науковий керівник – д.політ.н. Куташев Ігор Вікторович, доцент, професор кафедри філософії та суспільних дисциплін навчально–наукового інституту психології та соціальних наук Міжрегіональної Академії управління персоналом

Доповідь здобувача:

Шановний головуючий міжкафедрального фахового семінару, члени міжкафедрального фахового семінару та присутні!

Вашій увазі представлені результати дисертаційного дослідження на тему:

«Формування організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств».

Актуальність окреслених проблем визначила вибір теми дисертаційної роботи, мету, завдання, об'єкт, предмет та структуру дослідження. Актуальність теми "Формування організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств" зумовлена низкою стратегічно важливих

чинників, які визначають потребу у переосмисленні та трансформації підходів до інноваційного розвитку аграрного сектору України:

1. Потреба в підвищенні конкурентоспроможності аграрної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, що вимагає впровадження сучасних інноваційних технологій та моделей управління.

2. Зростаючий тиск глобальних викликів – зміни клімату, дефіцит природних ресурсів, нестабільність продовольчих ринків, військові ризики – актуалізує потребу в адаптивних, гнучких та стійких механізмах інноваційного розвитку.

3. Необхідність цифровізації агробізнесу, впровадження інтелектуальних рішень, точного землеробства, агротехнологічних платформ, що неможливо без цілісної організаційно–економічної структури інноваційної діяльності.

4. Інституційна та фінансова обмеженість аграрних підприємств, яка вимагає системного підходу до формування механізму підтримки, стимулювання та управління інноваціями з урахуванням регіональних та національних пріоритетів розвитку.

5. Відсутність усталених моделей взаємодії між учасниками агроінноваційної екосистеми (підприємства, наука, держава, інвестори), що гальмує ефективне впровадження інновацій у практику господарювання.

Таким чином, формування ефективного організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств є ключовим завданням сучасного етапу розвитку АПК України, що сприятиме економічному зростанню, технологічній модернізації галузі та зміцненню продовольчої безпеки держави в умовах нестабільності.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є узагальнення теоретичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо формування ефективного організаційно – економічного механізму інноваційної діяльності на аграрних підприємствах для підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств та економіки країни.

Для досягнення зазначеної мети дослідження поставлено й вирішено такі наукові та практичні завдання:

– визначити теорію інновацій економічної системи в умовах цифрової трансформації;

– визначити значення, функції, принципи та основні елементи організаційно – економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств;

– проаналізувати зарубіжний та вітчизняний досвід інноваційних досліджень та розробок;

– охарактеризувати вплив цифрової трансформації на інноваційну діяльність аграрних підприємств;

– оцінити фінансове забезпечення інноваційної діяльності досліджуваних аграрних підприємств;

– розробити організаційно – економічний механізм інноваційної діяльності аграрних підприємств;

- оптимізувати стратегічне планування інноваційної діяльності аграрних підприємств;

- обґрунтувати методику комплексної оцінки економічної ефективності впровадження організаційно – економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств.

Об'єктом дослідження є процес інноваційної діяльності аграрних підприємств України.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних і прикладних положень з формування, оцінювання, вдосконалення та впровадження організаційно – економічного механізму інноваційної діяльності на аграрних підприємствах.

Методи дослідження. Теоретико – методологічну основу дисертаційної роботи становить сукупність загальнонаукових і спеціальних принципів, положень та методів наукового дослідження, використання яких зумовлене поставленою метою і завданнями.

У процесі дослідження використовувались такі методи: методи порівняння, аналізу і синтезу – визначенні основних категоріальних понять, які пов'язані із організаційно–економічним механізмом інноваційної діяльності підприємства; метод статистичного спостереження – при визначенні темпів інноваційного розвитку вітчизняних аграрних підприємств; метод діагностичної оцінки – при оцінці діючих організаційно–економічних механізмів інноваційної діяльності аграрних підприємств; метод експертних оцінок – при оцінці дії елементів системи, що формують механізм та показників інтелектуальної складової інноваційного потенціалу в підрозділах досліджуваних аграрних підприємств; методи системного та структурного аналізу – при розробці основних елементів та загальної структури організаційно – економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств; метод матриць – при виборі альтернативних стратегій інноваційної діяльності аграрних підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні важливого наукового завдання – поглиблення та вдосконалення теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на удосконалення організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств. Основні результати дослідження, що характеризують наукову новизну та особистий внесок автора, такі:

удосконалено:

- дефініція поняття «інновація», яке розглядається як інструмент сталого й безпечного розвитку, що включає інтеграцію технологій цифровізації та механізмів управління загрозами, при цьому зміст структуровано за шістьма смисловими групами – технологічною, організаційною, економічною, управлінською, безпековою та цифровою, серед яких особлива увага приділяється цифровізаційно – безпековим технологіям як ключовому чиннику забезпечення стійкості та адаптивності інноваційного процесу в умовах сучасної трансформації;

- стратегію інноваційної діяльності агропідприємства відповідно до рівня його адаптації – це система альтернативних управлінських рішень, яка формується на основі поєднання інтегрального показника інноваційної трансформації та рівня адаптивності агропідприємства, і визначає характер

інноваційної поведінки (від опортуністичної до активної наступальної) залежно від здатності аграрного підприємства ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища та внутрішні ресурси інноваційного розвитку, чим суттєво відрізняється від традиційних підходів, що зазвичай базуються лише на оцінці інноваційного потенціалу без урахування адаптивної спроможності до впровадження змін;

– організаційно–економічний механізм інноваційної діяльності аграрних підприємств, який системно структуруваний та охоплює послідовну систему функціональних блоків, які забезпечують цілісний цикл управління інноваціями – від постановки стратегічних цілей до реалізації інноваційних рішень, і включає уточнення методологічних основ (мета, функції, принципи, методи, ресурсне забезпечення), формування стратегії інноваційного розвитку з урахуванням агроінноваційного потенціалу та зацікавлених сторін, інтеграцію процесу пошуку та техніко–економічного оцінювання інновацій, визначення структури інвестиційного забезпечення та механізмів масштабування, апробації та моніторингу інновацій, що в сукупності дозволяє реалізувати системний підхід до управління інноваційною діяльністю в аграрному секторі, забезпечуючи її адаптивність, ефективність і результативність в умовах мінливого середовища, що суттєво відрізняє цей механізм від традиційних моделей, які здебільшого мають фрагментарний або галузево–нейтральний характер;

– інтегральний індикатор адаптивності інноваційної трансформації аграрного підприємства, який розглядається як багатовимірна узагальнена кількісна характеристика, що відображає рівень спроможності аграрного підприємства здійснювати результативну інноваційну діяльність в умовах динамічного зовнішнього середовища та внутрішніх організаційно–економічних трансформацій та формується на основі системного аналізу ключових факторів адаптаційного потенціалу, таких як гнучкість управлінських рішень, інноваційна спроможність, ресурсна забезпеченість, рівень цифровізації, здатність до освоєння нових технологій, ефективність комунікаційних і партнерських зв'язків, а також рівень стійкості підприємства до впливу зовнішніх ризиків та кризових явищ.

набули подальшого розвитку:

– наукові підходи до теорії інновацій, які, на відміну від існуючих, враховують не лише класичні положення щодо типології, економіки НДДКР, інноваційних моделей та дифузій, а й сучасні аспекти цифровізації, інформатизації, безпекових інновацій, трансферу технологій, інноваційної політики держави, інноваційної орієнтованості аграрного підприємства та процесів прийняття і комерціалізації інновацій, що дозволяє комплексно охопити всі етапи інноваційного перетворення (трансформації) у виробничому середовищі.

– методичні підходи до генерування моделей інноваційної діяльності аграрних підприємств, які на відміну від існуючих, представлено у вигляді системи є багатоаспектними, охоплюють ситуаційний, соціальний, процесний, інституційний, цифровізаційний і безпековий виміри, що дозволяє формувати адаптивні, технологічно динамічні та безпеково орієнтовані рішення з

урахуванням сучасних викликів цифрової трансформації та глобальної нестабільності.

- система індикаторів оцінки адаптивності інноваційної діяльності агропідприємств, яка сформована на основі індикаторів адаптивності: персоналу, виробництва, технологій, безпекової, фінансово – економічної, організаційно – управлінської, що дозволяє комплексно оцінити здатність аграрного підприємства ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища та впроваджувати інновації в умовах динамічного розвитку аграрного сектору за рахунок визначення альтернативної стратегії інноваційної діяльності за допомогою матриці вибору стратегій інноваційної діяльності.

- науково – методологічний підхід, який дозволяє здійснювати оцінку ефективності стратегії інноваційної діяльності в межах організаційно – економічного механізму аграрного підприємства, визначати її стійкість до змін середовища, а також ідентифікувати очікувані ефективності від її реалізації: фінансово – економічної, організаційно – управлінської, технологічної, виробничої, кадрової (персонал), безпекової ефективності. Такий підхід сприяє формуванню основ для забезпечення стабільного розвитку аграрного підприємства та підвищення його конкурентоспроможності.

Перейду до отриманих результатів дослідження.

До складу питань теорії інновацій, які мають власну концептуальну сутність у рамках теорії, пропонується включити 12 методичних підходів, аналіз структури різних підходів до визначення категорії «інновація» дозволив виділити шість груп за смисловим навантаженням, що характеризують дане визначення.

У процесі розробки прогнозів, стратегічних програм і планів великого значення набувають методологічні підходи щодо стратегічного планування, які засновані на його логіці, принципах і методах.

З методологічних позицій системний підхід дозволяє застосовувати теорії пізнання і діалектики до дослідження процесів, що відбуваються на підприємстві і реалізувати вимоги загальної теорії систем, що припускає розгляд підприємства як великої і складної системи, що одночасно є елементом більш загальної системи.

Однією з ключових цілей ЄС протягом останніх десятиліть було заохочення зростаючих рівнів інвестицій у дослідження, щоб стимулювати конкурентоспроможність ЄС. Отже, у 2023 р. ЄС витратив 381 млрд. євро на дослідження та розробки; Витрати на НДДКР у відсотках від ВВП становили 2,22% у 2023 р., порівняно з 2,08% у 2013 р. Між 2013 і 2023 рр. більшість витрат на дослідження та розробки було здійснено в секторі бізнес-підприємств, збільшившись з 1,33% ВВП у 2013 році до 1,47% до 2023 року в цьому секторі, загальне збільшення на 10,53%.

Валові внутрішні витрати на дослідження та розробки (GERD) у 2023 р. становили 381 млрд. євро в ЄС, що дорівнювало в середньому 850 євро витрат на дослідження та розробки на жителя. Щоб зробити цифри більш порівнянними, GERD часто виражають відносно ВВП. Серед країн ЄС найвищу інтенсивність досліджень і розробок у 2023 році було зафіксовано у Швеції (3,57%), за нею йдуть Бельгія (3,32%) та Австрія (3,29%). Наступні найвищі показники були зафіксовані в Німеччині (3,11%) і у Фінляндії (3,09%). Оцінка даних країн ЄС

також підтверджує, що ті країни, які мали відносно високий відношення витрат підприємств на НДДКР до ВВП, а саме Швеція (2,65%), Бельгія (2,46%), Австрія (2,27%), Німеччина (2,12%), Фінляндія (2,09%) і Данія (1,83%) – також повідомили про відносно високу загальну інтенсивність досліджень і розробок.

У нещодавньому документі «Політичні керівні принципи для наступної Європейської комісії на 2024–2029 рр.» дослідження та інновації були поставлені в центр європейської економіки. Витрати на дослідження мають бути збільшені, і визначена важливість новаторських фундаментальних досліджень і проривних інновацій.

Інноваційно–активним є підприємство при умові, якщо воно бере участь в одній або кількох видах діяльності з розробки або впровадження нових або вдосконалених продуктів або бізнес–процесів у певний момент періоду спостереження. У компаніях ЄС про інновації продуктів і процесів з 1992 року звітує CIS – дослідження інновацій у спільноті. На рисунку 1 представлено дані довідкового опитування щодо інновацій у компаніях – загальна кількість одиниць інноваційно активних підприємств в країнах ЄС та статистичні дані Державної служби статистики України у 2022 р.

Протягом звітного періоду інноваційно активними вважали себе 373722 підприємств. Найбільша кількість – 107360 одиниць здійснювали свою діяльність в Німеччині, 68547 одиниць в Італії. У період з 2020–2022 рр. більш, ніж кожна третя компанія (36%) у Німеччині розробила нові продукти, наслідувала інновації конкурентів або вдосконалювала власні продукти. Хоча це була переважна більшість (63%) компаній із понад 250 співробітниками, лише кожна третя компанія малих компаній і 44% компаній середнього розміру ініціювали інновації продуктів. Це означає, що німецькі компанії випускають інноваційні продукти частіше, ніж у середньому по ЄС, як загалом, так і в окремих класах розміру компанії.

Згідно опитуванням інновацій у громаді (CIS), більше половини підприємств у країнах ЄС повідомили, що вели інноваційну діяльність (51,4%) протягом базового періоду 2020–2022 рр. На рисунку 1 наведено частку інноваційно–активних підприємств у країнах ЄС. Серед країн ЄС найвищі частки інноваційно–активних підприємств спостерігалися в Бельгії (70,3 % усіх підприємств), Греції (65,5%), Німеччині (63,6 %), Нідерландах (63,4 %), Італії (63,1%). Найнижча частка інноваційної активності зафіксована в Румунії (8,8 %).

Аналіз факторів впливу на адаптивну складову інноваційної діяльності дозволив виявити найважливіші елементи структури інтегрального індикатора адаптивності інноваційної діяльності, які відповідають виділеним дослідженням групам показників оцінки інноваційної діяльності. Індикатори оцінки адаптивності інноваційної діяльності представлені її до європейського ринку та збільшення частки продукції з високою доданою вартістю.

Результати розрахунку індикаторів оцінки адаптивності діяльності відповідно для кожного аграрного підприємства окремо. За результатами оцінки адаптивності агропідприємств до інноваційної трансформації слід зауважити, що всі агропідприємства мають досить високі показники адаптації до трансформації внутрішнього і зовнішнього середовища.

Менш адаптивні показники за всіма підприємствами, за результатами аналізу, зафіксовані за групами адаптивності обладнання, технологій та фінансово–економічної адаптивності. Ця адаптивність обладнання та технологій почала відбуватися з приходом цифрових технологій в 2021 році, але із впливом зовнішніх факторів (війна), вона призупинилась і почалася проблематика адаптивності фінансового–економічна.

Організаційно–економічний механізм інноваційної діяльності аграрних підприємств (ОЕМІДАП) є складною системою, яка оформлює велику кількість ресурсних елементів. Кожен елемент є невід’ємною частиною ефективного функціонування механізму

1. Висновки Проведений теоретико–методологічний аналіз дозволив ґрунтовно окреслити еволюцію підходів до визначення сутності інновацій, їх класифікації та значення для розвитку аграрної сфери. Особливу увагу приділено вивченню поглядів класиків інноваційної теорії, а також сучасних дослідників, що розвинули концепцію інновацій у контексті цифрової трансформації, сталого розвитку й ризик–менеджменту. Доведено, що інновація в аграрному секторі має багатовимірний характер – це не лише технологічне оновлення, а й організаційна, управлінська, маркетингова, кадрова й інституційна зміна. Розкрито сутність понять "інноваційна діяльність", "нововведення", "інноваційна спроможність", "інноваційна трансформація", що створює підґрунтя для побудови прикладних моделей. Підкреслено, що в умовах глобалізації, зміни клімату, воєнного стану саме інновації є ключовим драйвером адаптації, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення економічної стійкості підприємств. Інноваційна діяльність в аграрному секторі повинна розглядатися як стратегічний, довготривалий процес, який охоплює всі елементи виробничо–економічної системи. Теоретичне підґрунтя стало основою для формування подальшого організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності. Важливою особливістю стало поєднання класичних і сучасних підходів до трактування інновацій, що дозволяє сформувати комплексну методологічну базу дослідження.

2. Аналіз зарубіжного досвіду інноваційних досліджень та розробок свідчить, що провідні країни світу – зокрема США, Німеччина, Японія, Франція, Нідерланди, Південна Корея та Ізраїль – успішно реалізують національні інноваційні стратегії шляхом поєднання державної підтримки, активної участі приватного сектору та розвитку венчурного фінансування. Загальними ознаками ефективних моделей стали: висока частка витрат на НДДКР (понад 2–3% ВВП), тісна інтеграція науково–дослідних установ із бізнесом, наявність кластерних систем та інноваційних хабів, а також функціонування стимулюючих податкових і грантових механізмів. Особливої уваги заслуговує досвід ЄС, де інноваційна політика орієнтована на стале, цифрове та "зелене" зростання. Успішні приклади демонструють, що ключем до динамічного інноваційного прориву є стратегічна скоординованість усіх рівнів інноваційної екосистеми. Водночас, важливим чинником є концентрація на людському капіталі, цифровізації та міждисциплінарності досліджень. Зарубіжний досвід підтверджує ефективність довгострокового підходу до фінансування інновацій, стимулювання підприємств до ризикованих досліджень і формування технологічного лідерства. Такий підхід

може бути адаптований в Україні з урахуванням галузевої специфіки аграрного сектору, потенціалу наукових установ і викликів воєнного часу. Отже, зарубіжні моделі є орієнтиром для формування національної системи підтримки інновацій в аграрному виробництві.

3. У сучасному глобалізованому середовищі інноваційна діяльність стала визначальним чинником економічного зростання, конкурентоспроможності підприємств та стійкості національних економік. Аналіз європейського досвіду доводить, що країни з високою часткою валових витрат на НДДКР у ВВП (Швеція, Німеччина, Бельгія) демонструють потужні темпи інноваційного розвитку, що підтверджується як фінансовими показниками, так і кількістю інноваційно активних підприємств. Впровадження цифрових технологій значно розширює інноваційні можливості, знижує операційні витрати, підвищує продуктивність і забезпечує глибоку трансформацію бізнес-моделей, особливо завдяки інтеграції інструментів штучного інтелекту, Big Data та автоматизованих платформ. Цифрова трансформація і інновації перебувають у тісному синергічному зв'язку, посилюючи одна одну, а державна політика стимулювання інновацій відіграє критичну роль у створенні сприятливих умов для зростання приватного бізнесу. Успішне поєднання внутрішньої інноваційної активності підприємств із зовнішніми державними та інституційними інструментами підтримки створює стійкий фундамент для переходу до цифрової економіки знань. Відтак, підприємства, що стратегічно орієнтуються на інновації та цифрову модернізацію, отримують довгострокові переваги та підвищують свою адаптивність до викликів XXI століття.

4. Оцінка позицій України у Глобальному індексі інновацій (GII) за 2020–2024 роки свідчить про нерівномірну, але поступову динаміку розвитку національної інноваційної системи в умовах нестабільного середовища. У 2024 році країна посіла 60–те місце в загальному рейтингу, що є погіршенням порівняно з 2020 роком (45–те місце), проте деякі складові індексу демонструють помітне зростання. Зокрема, інноваційні результати зросли з 37 балів у 2020 році до 54 у 2024 році, що вказує на активізацію кінцевих результатів інноваційної діяльності. Серед сильних сторін України – високий рівень цифрової компетентності (ІКТ-послуги, розробка мобільних додатків), освітня інклюзія (зокрема участь жінок), збереження потенціалу у сфері базової освіти та ІТ-секторі. Водночас до системних слабкостей слід віднести погіршення позицій у регуляторному середовищі (–31 позиція), обмежений доступ до венчурного капіталу, слабку наукову інтеграцію на міжнародному рівні та низьку продуктивність інноваційних знань. Отриманий венчурний капітал хоч і зріс на 750% у 2023 році, але абсолютне значення залишається низьким – 58,01 тис. дол. США (81–ше місце у світі). Інституційні бар'єри, недостатня операційна стабільність для бізнесу, обмежене фінансування та слабе управлінське забезпечення стратегічних ініціатив стримують перехід до економіки знань. Разом з тим наявність шести українських міст у топ-1000 глобального рейтингу стартап-екосистем у 2024 році та 46–та позиція країни у загальному рейтингу StartupBlink підтверджують збереження потенціалу до зростання. Отже, подальше покращення позицій України в GII залежатиме від послідовної державної

політики у сфері інновацій, посилення фінансових інструментів підтримки, інтеграції науки з бізнесом і фокусування на високотехнологічному секторі як пріоритеті національного розвитку.

5. Оцінка фінансування інноваційної діяльності досліджуваних аграрних підприємств засвідчила наявність значної залежності рівня інноваційної активності від обсягу та структури фінансового забезпечення. Підприємства, які демонструють стабільну динаміку впровадження інновацій – зокрема ТОВ СП «Нібулон», ТОВ Фірма «Астарт-Київ» та ТОВ «Агропросперіс» – мають вищі показники коефіцієнтів самофінансування, рентабельності інноваційної продукції та фінансової автономії. Так, наприклад, на ТОВ СП «Нібулон» у 2029 році рентабельність інноваційної продукції досягла 0,65, а коефіцієнт фінансової автономії – 0,37. Проте загалом фінансування інноваційної діяльності залишається нестабільним і фрагментарним, із переважанням власних джерел, що обмежує потенціал масштабних інноваційних трансформацій. Спостерігається низька частка залучення грантового, державного чи венчурного фінансування. Значна частина підприємств демонструє залежність від короткострокових фінансових ресурсів, що не відповідає характеру довгострокових інноваційних процесів. У результаті інноваційна діяльність носить переважно реактивний, а не стратегічно плановий характер. Така ситуація вимагає розробки системного підходу до фінансування інновацій, зокрема створення цільових програм підтримки, фіскальних стимулів, інноваційних фондів та партнерств із науковими установами. Отже, саме підхід до фінансування є визначальним для формування сталої інноваційної траєкторії розвитку аграрних підприємств.

6. Запропонований організаційно-економічний механізм інноваційної діяльності є багатокомпонентною моделлю, адаптованою до сучасних умов функціонування аграрних підприємств. Він поєднує класичні управлінські функції з сучасними методами стратегічного аналізу та цифрового управління. Механізм передбачає системне управління процесом інноваційної трансформації підприємства. Основними перевагами механізму є його комплексність, структурна логіка та адаптивність до зовнішнього середовища. У центрі моделі – стратегічне управління інноваціями, побудоване на принципах ризик-менеджменту, гнучкого планування та результативного моніторингу. Така модель дозволяє поєднати інноваційні ресурси підприємства з його конкурентними перевагами. Механізм має здатність до масштабування та використання у підприємствах різного розміру. Застосування запропонованої моделі дозволяє виявити слабкі місця у процесах управління інноваціями. Це, у свою чергу, створює можливість для коригування стратегічних рішень. Таким чином, побудований механізм є базою для практичної реалізації інноваційної стратегії.

7. Модель механізму інноваційної діяльності охоплює шість ключових складових, кожна з яких має власну структуру та систему оцінки. До них належать: фінансово-економічна, технологічна, організаційно-управлінська, виробнича, кадрова та безпекова складові. Кожна зі складових виконує важливу функцію у формуванні стійкої інноваційної моделі. Таке розмежування дозволяє деталізувати та обґрунтувати напрямки інноваційного вдосконалення. Збалансований розвиток усіх складових забезпечує цілісність функціонування

підприємства в умовах змін. Для оцінки кожного напрямку застосовано релевантні індикатори, що дає змогу фіксувати динаміку розвитку. Методика передбачає визначення часткових і загального інтегрального показника ефективності. Запроваджена системність є підґрунтям для стратегічного контролю та управлінської реакції. Такий підхід дає змогу не лише виявити проблемні зони, а й спрямувати ресурси на їх оптимізацію. Загалом модель демонструє практичну цінність і гнучкість у застосуванні.

8. Матриця стратегічного вибору інноваційної поведінки підприємства є ефективним інструментом стратегічного планування. Вона базується на поєднанні двох ключових параметрів – інноваційного потенціалу та рівня конкурентоспроможності. Такий підхід дозволяє класифікувати підприємства за типом стратегічної поведінки. Виділено чотири основні типи стратегій: агресивну, наступальну, помірну та консервативну. Кожен тип відображає відповідну готовність підприємства до інноваційних змін. Матриця дозволяє адаптувати стратегічні рішення до реального стану підприємства. Вона також є інструментом оцінки ризиків при виборі інноваційного шляху. У процесі апробації доведено її ефективність у практичному управлінні. Це дозволяє значно знизити ймовірність стратегічних помилок. Застосування матриці сприяє посиленню обґрунтованості управлінських рішень.

9. Методика оцінки ефективності впровадження механізму інноваційної діяльності є важливим аналітичним інструментом. Вона дозволяє комплексно оцінити результативність інноваційної стратегії підприємства. Методика передбачає використання багатофакторної моделі, яка включає індикатори за ключовими функціональними напрямками. Система оцінки включає як кількісні, так і якісні показники. Розрахунок інтегрального показника здійснюється через зважування складових, що забезпечує точність оцінки. Такий підхід дозволяє не лише констатувати факт змін, а й виміряти їх глибину. Апробація методики підтвердила її ефективність у різних умовах господарювання. Методика має високу адаптивність до ризикового середовища. Вона може бути використана як основа для формування системи внутрішнього контролю. Впровадження цієї методики підвищує якість управлінських рішень щодо інноваційного розвитку.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що науково обґрунтовано теоретичні аспекти та розроблено практичні рекомендації щодо організаційно–економічний механізм інноваційної діяльності аграрних підприємств

Дисертацію виконано та обговорено на кафедрі управління бізнесом Міжрегіональної Академії управління персоналом. Висновки та пропозиції дисертаційного дослідження опубліковано у наукових статтях. Основні ідеї та положення було оприлюднено на наукових конференціях, семінарах та конгресах, зокрема: Міжнародній науково–практичній конференції “Інноваційні методи управління економікою в умовах цифровізації бізнесу”. м. Київ, 10 жовтня 2024 р.; II Міжнародній науково–практичній конференції “Актуальні питання фінансової інклюзії в умовах цифровізації соціально–економічних систем: європейський вектор, виклики та перспективи”. м. Запоріжжя, 17–18 лютого 2025 р.; IX Міжнародній науково–практичній конференції (присвячена пам’яті професора Григорія Євтієвича Мазнева) “Управління розвитком соціально–

економічних систем”. м. Харків, 06–07 березня 2025 р.; IV Міжнародній науково–практичній інтернет–конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу». Кам’янецьк –Подільськ, 11 лютого 2025 р.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 9 наукових працях: 3 статті в наукометричній базі Scopus, 2 статті в наукових фахових виданнях України, 4 тез доповідей за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 2,6 друк. арк. Власні здобутки висвітлено у 2,1 друк. арк.

Доповідь закінчено. Дякую за увагу.

ЗАПИТАННЯ:

1. Г.О. Кришталь, д.е.н., професор. *Які моделі стратегічного управління інноваційною діяльністю є найбільш релевантними для аграрного сектору України з урахуванням сучасних викликів?*

Відповідь здобувача. Дякую за запитання.

До найбільш релевантних моделей стратегічного управління інноваційною діяльністю в аграрному секторі України належать: модель адаптивного інноваційного розвитку (що дозволяє швидко реагувати на зміни у середовищі); кластерна модель (зосереджена на мережевій взаємодії між підприємствами, наукою та державою); модель відкритих інновацій (open innovation), яка орієнтується на залучення зовнішніх ідей та рішень; а також модель сталого розвитку, що поєднує екологічні, економічні та соціальні аспекти інновацій. Вибір конкретної моделі залежить від масштабів підприємства, рівня ризику, доступу до технологій та інституційної підтримки.

2. Ю.В. Мазур, к.е.н., доцент. *Чим відрізняється удосконалений механізм інноваційної діяльності від традиційних підходів?*

Відповідь здобувача. Дякую за запитання.

На відміну від традиційних підходів, які часто мають фрагментарний або загальний характер, удосконалений механізм враховує специфіку аграрного сектора, включає багаторівневий аналіз індикаторів адаптивності, поєднує організаційні, економічні, цифрові та соціальні складові, а також забезпечує гнучкість і адаптивність до зовнішніх ризиків. Його особливістю є поетапна реалізація стратегічних дій та наявність інструментів для оперативного корегування управлінських рішень.

3. О.І. Даций, д.е.н., професор. *Як впливає рівень цифровізації на адаптивність аграрного підприємства до інноваційних змін та ринкових трансформацій?*

Відповідь здобувача. Дякую за запитання.

Рівень цифровізації відіграє ключову роль у підвищенні адаптивності аграрного підприємства, оскільки забезпечує оперативність управлінських

рішень, доступ до аналітичної інформації, автоматизацію виробничих процесів та інтеграцію з ринковим середовищем. Високий рівень цифровізації сприяє швидшому впровадженню інновацій, зменшенню транзакційних витрат, кращому контролю над ризиками та забезпеченню прозорості процесів, що в сукупності формує підґрунтя для стійкої інноваційної трансформації.

4. Л.П. Червінська, д.е.н., професор. *Як взаємопов'язані етапи пошуку, апробації та впровадження інновацій у рамках удосконаленого механізму?*

Відповідь здобувача. Дякую за запитання.

Удосконалений механізм забезпечує логічну та функціональну взаємопов'язаність між етапами пошуку інновацій (ідентифікація потреб, аналіз пропозицій, вибір технологій), їх апробації (пілотне впровадження, тестування, адаптація до умов підприємства) та впровадження (масштабування, моніторинг ефективності, корекція рішень). Така послідовність дозволяє мінімізувати ризики невдалого впровадження інновацій та забезпечити стійкий ефект від їх реалізації.

5. А.І. Козлова, к.е.н., доцент. *У чому полягає сучасне трактування дефініції поняття «інновація» в контексті аграрної діяльності?*

Відповідь здобувача. Дякую за запитання.

Сучасна дефініція інновації в аграрному секторі розглядається як багатоаспектний інструмент сталого та безпечного розвитку, що поєднує технологічні, організаційні, економічні, управлінські, безпекові та цифрові компоненти. Особлива увага приділяється **цифровізаційно–безпековим технологіям**, які виступають ключовим чинником підвищення стійкості та адаптивності інноваційного процесу в умовах зовнішніх загроз, трансформацій економіки та цифрової революції.

6. М.Ф. Гончаренко, д.е.н., професор. *Як формується стратегія інноваційної діяльності агропідприємства відповідно до рівня його адаптації?*

Відповідь здобувача. Дякую за запитання.

Стратегія інноваційної діяльності аграрного підприємства вибудовується як **система альтернативних управлінських рішень**, що поєднує інтегральну оцінку інноваційного потенціалу з рівнем адаптивності до змін. Така стратегія визначає інноваційну поведінку підприємства – від опортуністичної до активної наступальної – залежно від його здатності ефективно використовувати внутрішні ресурси та реагувати на зовнішні виклики, на відміну від традиційних моделей, які не враховують адаптаційного потенціалу.

7. І.І. Каліна, д.е.н., професор. *Яким чином формування інноваційної інфраструктури агропідприємства впливає на його конкурентоспроможність у внутрішньому та зовнішньому середовищі?*

Відповідь здобувача: Дякую за запитання.

Інноваційна інфраструктура, що включає науково–дослідні підрозділи, інкубатори, центри трансферу технологій, цифрові платформи, логістичні та

інформаційні системи, є системоутворювальним чинником конкурентоспроможності аграрного підприємства. Її наявність забезпечує скорочення циклу впровадження інновацій, підвищує технологічну гнучкість, сприяє диференціації продукції та підвищенню її доданої вартості, а також покращує імідж підприємства як інноваційного гравця, що здатний відповідати на виклики глобальних ринків.

8. Л.О. Карбовська, к.е.н., доцент *Які ключові підходи до організації інноваційної діяльності аграрних підприємств сформувалися у провідних країнах світу, і який практичний досвід може бути релевантним для впровадження в Україні?*

Відповідь здобувача: Дякую за запитання.

Зарубіжний досвід демонструє, що ефективна інноваційна діяльність аграрних підприємств базується на інтеграції технологічних інновацій, цифрових рішень та інституційної підтримки, із урахуванням специфіки кожної країни. Найбільш результативними є моделі, реалізовані в таких країнах:

Нідерланди – впроваджено кластерну модель агроінновацій (AgriFood Clusters), яка передбачає тісну кооперацію між аграрними підприємствами, науково–дослідними інститутами, державними структурами та ІТ–компаніями. Важлива роль відведена інноваційним хабам та агротех–паркам.

США – акцент робиться на високій комерціалізації інновацій, цифрових рішеннях (AgTech), венчурному інвестуванні у стартапи, а також на розвитку платформ відкритих інновацій за участі університетів (наприклад, Каліфорнійський університет у Девісі) та приватного сектору.

Німеччина – реалізується концепція "розумного фермерства" (Smart Farming) через впровадження сенсорних систем, Big Data, автономної техніки та автоматизованих логістичних рішень, що координується в межах державної інноваційної політики та Європейських програм підтримки аграрних інновацій (Horizon Europe, EIP–Agri).

Ізраїль – успішно застосовує технології ресурсозбереження (крапельне зрошення, автоматизоване управління мікрокліматом, біотехнології), які розвивалися за умов природної обмеженості. Державна підтримка інновацій тут поєднується з гнучкою стартап–екосистемою.

Японія – поширена модель інноваційної модернізації малих фермерських господарств через інтеграцію з кооперативами та постачальниками обладнання, активне впровадження роботизованих систем та штучного інтелекту у тепличному господарстві.

Загалом, ключовими елементами успішної інноваційної діяльності аграрних підприємств за кордоном є:

- державне стимулювання НДДКР і трансферу технологій;

- інвестиції в аграрні інноваційні стартапи;
- створення інституційної екосистеми підтримки інновацій (технопарки, агрохаби);
- цифрова інфраструктура та платформи обміну знаннями.

Для України найбільш релевантним є адаптація кластерного підходу, створення регіональних агроінноваційних платформ, розбудова цифрової аграрної екосистеми та системне залучення науки до процесу формування інноваційної стратегії підприємств. Це дозволить зменшити інноваційний розрив із провідними країнами та сформувати адаптивно–орієнтовану модель аграрного розвитку.

ВИСТУПИ:

Л.О. Карбовська, к.е.н, доцент, заступник завідувача кафедри кафедри маркетингу ННІУЕБ (рецензент):

Шановні колеги!

Актуальність теми обумовлюється нагальною потребою трансформації аграрного сектору України в умовах глобальних викликів, зокрема воєнної агресії, економічної нестабільності, зміни клімату та цифровізації економіки. Сучасні аграрні підприємства мають забезпечувати не лише продовольчу безпеку країни, а й бути конкурентоспроможними на внутрішньому та зовнішньому ринках, що потребує активного впровадження інновацій. Проте відсутність цілісного, адаптивного та ефективного організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності гальмує процес інноваційного розвитку.

Недостатня узгодженість управлінських, фінансових, технологічних і кадрових рішень, обмежене фінансування, слабка інтеграція аграрних підприємств у науково–технічний простір, низька інноваційна активність та обмежений доступ до сучасних рішень підсилюють потребу у формуванні системного підходу до організації інноваційних процесів. У контексті євроінтеграції та реалізації принципів сталого розвитку, що включають циркулярну економіку, «зелені» технології та цифрову трансформацію, питання формування ефективного організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності набуває стратегічного значення для забезпечення стійкого зростання та відновлення аграрного сектору України.

Ю.В. Мазур, к.е.н., доцент, декан ННІУЕБ (рецензент):

Шановні колеги!

Актуальність обраної теми дослідження не викликає сумніву. Результати досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених розглянуті в повній мірі, що дало змогу авторові ґрунтовно підійти до проблеми формування та розробки організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств.

Наукова новизна положень дисертації характеризується тим, що результати

автором визначаються особистим підходом. Висновки дисертанта на основі власних досліджень щодо формування організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств підкріплені аналізом нормативно–правових актів, науково–практичної літератури, базуються на сучасних методах дослідження і не містять протиріч. Однак є і певні зауваження. Необхідно конкретизувати деякі пункти наукової новизни, узгодити між собою завдання та висновки, а також в другому розділі додати більше аналізу та оцінки наукових розробок та їх фінансування.

Отже, дисертація Портного Є.В. за темою: «Формування організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.), тому я особисто підтримую пропозицію щодо рекомендації даної дисертаційної роботи до подальшого проходження в спеціалізованій вченій раді.

І.І. Каліна, д.е.н., професор, заступник директора ННІУЕБ

Актуальність теми «Формування організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств» зумовлюється нагальними викликами, що постають перед аграрним сектором України в умовах воєнного стану, економічної турбулентності та глобальної конкуренції. Здатність аграрних підприємств адаптуватися до нових умов, забезпечити стале функціонування та зростання конкурентоспроможності значною мірою залежить від ефективного впровадження інноваційних рішень. Водночас рівень інноваційної активності у сільському господарстві залишається недостатнім через фрагментарність управлінських підходів, обмежений доступ до фінансування, нестачу кваліфікованих кадрів і низький рівень інтеграції інновацій у виробничі процеси.

Відсутність цілісного організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності стримує розвиток підприємств і не дозволяє повною мірою реалізувати потенціал галузі. У світлі впровадження стандартів ЄС, глобальної цифровізації та переходу до циркулярної економіки, формування ефективного, адаптивного й науково обґрунтованого механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств є ключовою умовою їх модернізації, підвищення технологічного рівня та забезпечення продовольчої безпеки держави.

Результати дисертаційного дослідження належним чином аргументовані з використанням загальнонаукових і спеціальних методів дослідження.

Структура роботи є змістовною, послідовною та збалансованою в частині виконання поставлених завдань, висвітлення дослідницьких ідей і досягнення мети дослідження.

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 9 наукових працях: 3 статті в наукометричній базі Scopus, 2 статті в наукових фахових виданнях України, 4 тез доповідей за матеріалами конференцій. Загальний обсяг публікацій складає 2,6 друк. арк. Власні здобутки висвітлено у 2,1 друк. арк.

Загалом можна стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертації мають достатню наукову новизну, практичне значення та суспільну корисність, які на належному рівні методологічно та емпірично обґрунтовані.

Таким чином, дисертація Портного Є.В. за темою: «Формування організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств» є актуальною і своєчасною. Рівень наукового дослідження та ефективність запропонованих автором заходів свідчать про відповідність дисертації встановленим вимогам.

І.В. Куташев, д.політ.н., доц., професор кафедри філософії на суспільних дисциплін ННПСН (науковий керівник):

Дисертація Портного Євгена Володимировича присвячена вирішенню актуальної для економіки країни проблеми підвищенню ефективності функціонування аграрних підприємств через формування організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності.

В умовах трансформації аграрного сектору України, викликаній глобалізаційними процесами, загрозами воєнного часу та необхідністю сталого розвитку, формування ефективного організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств набуває особливої актуальності. Інновації стали не лише інструментом технологічного оновлення, а й ключовою умовою збереження конкурентоспроможності та адаптації до нестабільного економічного середовища. Недостатність фінансових ресурсів, загрози для логістичних ланцюгів, зниження продуктивності та нестабільність ринків потребують системного підходу до управління інноваційною діяльністю на підприємствах.

Оскільки аграрний сектор є стратегічною галуззю економіки, інноваційна трансформація його організаційно–економічних механізмів дозволить не лише підвищити ефективність господарювання, а й забезпечити продовольчу безпеку держави. Сучасні виклики вимагають побудови дієвих моделей управління, які б інтегрували фінансово–економічні, виробничо–технологічні, кадрові, інформаційні та безпекові компоненти в єдиний адаптивний механізм. Отже, дослідження теоретико–методологічних засад та практичних підходів до формування такого механізму є необхідною умовою для інноваційного прориву в аграрній сфері та відновлення економічної стійкості підприємств.

На нашу думку, Портной Є.В. обґрунтовано та чітко сформулював мету дослідження, яка повністю узгоджується з обраною темою. Зміст дисертації, а також спосіб його розкриття у тексті свідчать про наукову зрілість здобувача, його цілеспрямованість і послідовність у вирішенні наукових завдань, необхідних

для досягнення поставленої мети. У роботі чітко визначено завдання, які логічно витікають з мети дослідження та послідовно вирішуються на її основі.

Матеріали дисертації, а також результати, висвітлені у наукових публікаціях і виступах на науково–практичних конференціях, переконливо свідчать про суттєве теоретичне та прикладне значення проведеного дослідження.

Як науковий керівник зазначаю, що здобувач виявив високий рівень відповідальності у процесі підготовки та написання дисертаційної роботи, проявив значну наполегливість і старанність у виконанні наукового дослідження, підготовці матеріалів для апробації, формуванні висновків та розробці практичних рекомендацій. Його науковий доробок охоплює широкий спектр актуальних проблем, пов'язаних із забезпеченням сталого розвитку аграрних підприємств та підвищенням їх інноваційного розвитку через механізм та стратегію.

У цілому дисертаційна робота Портного Є.В. є самостійним, завершеним дослідженням, виконаним на високому професійному рівні. На мою думку, дисертант повністю розкрив тему дослідження, успішно досяг поставленої мети та вирішив визначені наукові завдання. Отримані результати мають вагомe значення як для теоретичної, так і для практичної сфери, причому їх застосування не обмежується лише аграрним сектором економіки.

Слід також зазначити, що Портной Є.В. успішно виконав завдання освітньо–наукової програми у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка» у ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом».

Дисертація Портной Є.В. містить нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка», є самостійним, логічно побудованим та науково цінним дослідженням, яке може бути подане на розгляд і захист до спеціалізованої вченої ради ПрАТ «ВНЗ «МАУП».

УХВАЛИЛИ:

Дисертація Портного Євгена Володимировича за темою: «Формування організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств» є самостійним, завершеним, цілісним науковим дослідженням, оформленим відповідно до встановлених вимог.

Актуальність теми дослідження. У умовах небезпекового середовища, спричиненого збройною агресією проти України, економічною нестабільністю, кліматичними загрозами та збоєм логістичних ланцюгів, особливої ваги набуває питання ефективного функціонування аграрного сектору як стратегічної галузі національної економіки. Забезпечення продовольчої безпеки, відновлення експортного потенціалу, впровадження стійких і екологічно обґрунтованих технологій можливе лише за умови активізації інноваційної діяльності на підприємствах аграрної сфери.

Водночас, на практиці інноваційна активність у сільському господарстві залишається низькою, а процеси оновлення технологічної бази є епізодичними та

недостатньо системними. Причинами цього є слабка інституційна підтримка, відсутність сталих механізмів фінансування, недостатній рівень цифровізації виробництва, а також дефіцит управлінських рішень, здатних адаптувати підприємства до нової реальності. Особливо гостро постає потреба у комплексному організаційно–економічному механізмі, який би враховував специфіку аграрного виробництва, сучасні виклики та перспективи трансформації агросектору у контексті євроінтеграції.

Формування такого механізму має не лише сприяти посиленню інноваційної спроможності підприємств, а й забезпечити збалансовану взаємодію між економічною доцільністю, безпековою стійкістю та соціальною відповідальністю. Це дозволить створити умови для переходу аграрного виробництва на новий рівень конкурентоспроможності, підвищити ефективність управлінських процесів і сприяти стратегічному розвитку сільських територій в умовах відбудови країни. Таким чином, тема дослідження є не лише актуальною, а й критично важливою в контексті сучасної аграрної політики України.

Формулювання наукового завдання, нове розв’язання якого отримано у дисертації.

удосконалено:

– дефініція поняття «інновація», яке розглядається як інструмент сталого й безпечного розвитку, що включає інтеграцію технологій цифровізації та механізмів управління загрозами, при цьому зміст структуровано за шістьма смисловими групами – технологічною, організаційною, економічною, управлінською, безпековою та цифровою, серед яких особлива увага приділяється цифровізаційно – безпековим технологіям як ключовому чиннику забезпечення стійкості та адаптивності інноваційного процесу в умовах сучасної трансформації;

– стратегію інноваційної діяльності агропідприємства відповідно до рівня його адаптації – це система альтернативних управлінських рішень, яка формується на основі поєднання інтегрального показника інноваційної трансформації та рівня адаптивності агропідприємства, і визначає характер інноваційної поведінки (від опортуністичної до активної наступальної) залежно від здатності аграрного підприємства ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища та внутрішні ресурси інноваційного розвитку, чим суттєво відрізняється від традиційних підходів, що зазвичай базуються лише на оцінці інноваційного потенціалу без урахування адаптивної спроможності до впровадження змін;

– організаційно–економічний механізм інноваційної діяльності аграрних підприємств, який системно структурований та охоплює послідовну систему функціональних блоків, які забезпечують цілісний цикл управління інноваціями – від постановки стратегічних цілей до реалізації інноваційних рішень, і включає уточнення методологічних основ (мета, функції, принципи, методи, ресурсне забезпечення), формування стратегії інноваційного розвитку з урахуванням агроінноваційного потенціалу та зацікавлених сторін, інтеграцію процесу пошуку та техніко–економічного оцінювання інновацій, визначення структури інвестиційного забезпечення та механізмів масштабування, апробації та

моніторингу інновацій, що в сукупності дозволяє реалізувати системний підхід до управління інноваційною діяльністю в аграрному секторі, забезпечуючи її адаптивність, ефективність і результативність в умовах мінливого середовища, що суттєво відрізняє цей механізм від традиційних моделей, які здебільшого мають фрагментарний або галузево–нейтральний характер;

– інтегральний індикатор адаптивності інноваційної трансформації аграрного підприємства, який розглядається як багатовимірна узагальнена кількісна характеристика, що відображає рівень спроможності аграрного підприємства здійснювати результативну інноваційну діяльність в умовах динамічного зовнішнього середовища та внутрішніх організаційно–економічних трансформацій та формується на основі системного аналізу ключових факторів адаптаційного потенціалу, таких як гнучкість управлінських рішень, інноваційна спроможність, ресурсна забезпеченість, рівень цифровізації, здатність до освоєння нових технологій, ефективність комунікаційних і партнерських зв'язків, а також рівень стійкості підприємства до впливу зовнішніх ризиків та кризових явищ.

набули подальшого розвитку:

– наукові підходи до теорії інновацій, які, на відміну від існуючих, враховують не лише класичні положення щодо типології, економіки НДДКР, інноваційних моделей та дифузій, а й сучасні аспекти цифровізації, інформатизації, безпекових інновацій, трансферу технологій, інноваційної політики держави, інноваційної орієнтованості аграрного підприємства та процесів прийняття і комерціалізації інновацій, що дозволяє комплексно охопити всі етапи інноваційного перетворення (трансформації) у виробничому середовищі.

– методичні підходи до генерування моделей інноваційної діяльності аграрних підприємств, які на відміну від існуючих, представлено у вигляді системи є багатоаспектними, охоплюють ситуаційний, соціальний, процесний, інституційний, цифровізаційний і безпековий виміри, що дозволяє формувати адаптивні, технологічно динамічні та безпеково орієнтовані рішення з урахуванням сучасних викликів цифрової трансформації та глобальної нестабільності.

– система індикаторів оцінки адаптивності інноваційної діяльності агропідприємств, яка сформована на основі індикаторів адаптивності: персоналу, виробництва, технологій, безпекової, фінансово – економічної, організаційно – управлінської, що дозволяє комплексно оцінити здатність аграрного підприємства ефективно реагувати на зміни зовнішнього середовища та впроваджувати інновації в умовах динамічного розвитку аграрного сектору за рахунок визначення альтернативної стратегії інноваційної діяльності за допомогою матриці вибору стратегій інноваційної діяльності.

– науково – методологічний підхід, який дозволяє здійснювати оцінку ефективності стратегії інноваційної діяльності в межах організаційно – економічного механізму аграрного підприємства, визначати її стійкість до змін середовища, а також ідентифікувати очікувані ефективність від її реалізації: фінансово – економічної, організаційно – управлінської, технологічної, виробничої, кадрової (персонал), безпекової ефективності. Такий підхід сприяє

формуванню основ для забезпечення стабільного розвитку аграрного підприємства та підвищення його конкурентоспроможності.

Практичне значення та використання результатів роботи. Результати дисертаційного дослідження використано:

ТОВ «ВОЛОЧИСЬК-АГРО» (довідка від 17.12.2024 р. № 285).

ТОВ «ЖИТНИЦЯ ПОДІЛЛЯ» (довідка від 24.02.2025 р. № 537/25).

Міжрегіональної Академії управління персоналом (довідка від 09.01.2025 р. № 6/1).

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора. Дисертація Портного Є.В. є самостійною науковою працею, в якій наведено теоретичні та методологічні положення і висновки, власні ідеї та розробки, що дають змогу вирішити поставлені завдання. Усі теоретичні напрацювання, практичні рекомендації, висновки та пропозиції, які отримані в ході дисертаційного дослідження, розроблені здобувачем самостійно.

Праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

Статті в зарубіжних виданнях за напрямом дослідження:

1. Shashyn, O., Prus, Y., Portnov, Y., Borshch, V., Mykhailiv, H.(2024). Fostering innovation through collaborative leadership: Developing a novel framework for strategic management. Multidisciplinary Science Journal, 6, art. no. e2024ss0722.

2. Rasshyvalov, D., Portnoi, Y., Sigaieva, T., Alboshchii, O., Rozumnyi, O. (2024). Navigating geopolitical risks: Implications for global supply chain management. Multidisciplinary Reviews, 7(Special Issue), art. no. e2024spe017. <https://malque.pub/ojs/index.php/mr/article/view/3809>

3. Leonov, Y. , Parubets, O. , Portnoi, Y. , Zaloha, Z. , Sukhai, O. (2024). Tourism risk analysis and mitigation: Strategies for managing risks in a dynamic tourism environment. Multidisciplinary Reviews , 7(10), e2024243

Статті у наукових виданнях,

включених до переліку наукових фахових видань України:

1. Портной, Є. (2024). Інноваційна діяльність підприємств в умовах цифрової трансформації. Цифрова економіка та економічна безпека, (6 (15), 31–38. DOI: 10.32782/dees.15–5

2. Портной, Є. (2025). Вплив цифрової трансформації на інноваційну діяльність підприємств. Сталий розвиток економіки, (4(51), 368–375. <https://doi.org/10.32782/2308–1988/2024–51–52>

Тези конференцій:

1. Повещенко М.Е. Інноваційна діяльність підприємства в умовах цифрової трансформації. Міжнародна науково–практична конференція “Інноваційні методи управління економікою в умовах цифровізації бізнесу”: зб. Матеріалів конференції (м. Київ, 10 жовтня 2024 р.) / ред. кол.: І. А.Семенець–Орлова (гол. ред.), І. І.Каліна (заст. гол. ред.), Ю. В. Мазур (упоряд. і відп. ред.) та ін. Київ: Міжрегіональна Академія управління персоналом, 2024. 404 с.

2. Портной Є.В. Формування організаційно–економічного механізму

інноваційної діяльності підприємств. Актуальні питання фінансової інклюзії в умовах цифровізації соціально–економічних систем: європейський вектор, виклики та перспективи: збірник матеріалів II Міжнародної науково–практичної конференції (17–18 лютого 2025 р., Запоріжжя)/ ТДАТУ; відп. за вип. Н. В. Трусова. – Запоріжжя: ТДАТУ, 2025. – 446 с.

3.Портной Є.В. Переваги та недоліки цифровізації у контексті інноваційного розвитку підприємств. Управління розвитком соціально–економічних систем: Матеріали IX Міжнародної науково–практичної конференції (присвячена пам'яті професора Григорія Євтієвича Мазнева). (м. Харків, 06–07 березня 2025 року). Харків : ДБТУ. Ч. 1. 2025. 804 с.

4.Портной Є.В. Інноваційний розвиток підприємства на основі системно–ресурсного підходу. IV Міжнародна науково–практична інтернет–конференція студентів, аспірантів та молодих вчених «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу». Кам'янецьк –Подільськ, 11 лютого 2025 року.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана кваліфіковано, грамотно, науковим стилем виклад матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій можна охарактеризувати як доступний.

Характеристика особистості здобувача. Портной Євген Володимирович зарекомендував себе як здібний науковець. Проявив вміння працювати з науковими джерелами, здійснювати аналітичні дослідження (п'ять аграрних підприємств). Є людиною виваженою, працелюбною, вихованою, активною, вимогливою до себе та оточуючих. Застосував нові науково–методичні підходи до дослідження. Успішно виконав освітньо–наукову програму за спеціальність 051 «Економіка».

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК ЩОДО ДИСЕРТАЦІЇ:

1. За науковою новизною, теоретичним та практичним значення результатів дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» Портного Євгена Володимировича за темою: «Формування організаційно–економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств» відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами,

внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.).

2. Порушити клопотання перед Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом про утворення спеціалізованої вченої ради з правом прийняття до розгляду та проведення разового захисту дисертації Портного Євгена Володимировича за темою: «Формування організаційно – економічного механізму інноваційної діяльності аграрних підприємств» з метою присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» у складі:

Каліна Ірина Іванівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу, Міжрегіональна Академія управління персоналом – голова разової спеціалізованої вченої ради;

Мазур Юлія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, декан Навчально–наукового інституту управління, економіки та бізнесу, Міжрегіональна Академія управління персоналом – рецензент;

Кривоберець Марина Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри організації туристичної діяльності, Міжрегіональна Академія управління персоналом – рецензент;

Вдовенко Наталія Михайлівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України – офіційний опонент;

Коваленко Наталія Василівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри менеджменту, Національний транспортний університет – офіційний опонент.

Результати голосування присутніх на засіданні докторів наук та кандидатів наук:

– всього: «за» – 21, «проти» – немає, «утрималося» – немає; «не голосував» – немає; в тому числі за профілем поданої на розгляд дисертації: «за» – 21, в тому числі 10 докторів та 11 кандидати наук з економіки.

Головуюча фахового семінару,
завідувач кафедри управління бізнесом,
доктор економічних наук, професор

Г.А. Братусь

Секретар фахового семінару заступник
завідувача кафедри управління
бізнесом, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник.

А.І. Козлова

